

van Christus en Maria zeker niet enkel „als symbool” vereeren.

Vóór zij zoover waren in elk geval kwamen (in de 13e eeuw) Tartarenhorden Zuid-Rusland overstroomden, versloegen de vereenigde Russische vorsten, en maakten Kiev met den grond gelijk. De kerken en kapellen brandden even radicaal af als de toen nog houten paleizen. De bevolking vluchtte naar Galicië, naar het noorden (Moscou), en waar het maar vluchten kon. De ikonen, die gered werden, zullen luttel in aantal geweest zijn. Ook waren de meeste religieuze schilderijen, waarom Kiev een bedevaart-oord geworden was, muurschilderingen. De ikoon was n.l. wel als vervoerbaar voorbeeld zeer geliefd, maar de muurschildering was regel.

Eerst als Moscou 't Russische centrum geworden is, en wel na de verwoestende overheersching der Tartaren, n.l. in de 14e eeuw, begint de ikoon steeds meer te rijzen in de waardeering der geloovigen en wordt zij ten slotte met terzijdestelling der muurschildering algemeen geaccepteerde uitdrukking van de religieuze gedachte. Als dan in de 15e eeuw Iwan III trouwt met Sophia Paleologos, een prinses uit de Byzantijsche dynastie van dien naam, herleeft onder de duizenden bojaren meteen het aanzien der Grieksch-Katholieke kerk op buitengewone wijze en overstroomden de ikoonschilders het Russische rijk.

Maar wanneer eindelijk deze periode van felsten geloofsijver de 16e en 17e eeuw gepasseerd heeft is haar nedergang daar. Te beginnen met de 18e eeuw wordt de ikoon een kustar-product (kust is verbastering van het Duitsche Kunst, daarom: kunstambachtswerk). Men kent dan als 't ware een manufactuur van ikonen. Het volk, welks vroomheid niet meer geheel en al onaangestoken bleef door de Westersche ideeën, is onverschilliger voor de oude ikonen, die telkens weer plaats maken voor in Westerschen geest gefatsoeneerde religieuze schilderijen en dan maar worden opgeborgen in kelders of op zolders en volkomen vergeten. Deze onverschilligheid moet er meer hebben doen ten onder gaan dan op rekening komt zelfs van de talloze branden en plunderingen, waar elke middeleeuwsche maatschappij zoo rijk aan is. Uit de archieven van kerken en kloosters weet men, dat heel Rusland in de 17e eeuw nog vol was van oude ikonen. Nu vormen deze oude verre de minderheid.

Alleen 't opblaiende nationalisme tijdens en direct na de Napoleontische oorlogen deed de oude ikonen een weinig in eere herstellen, en daartoe werkten ook de Historische Genootschappen mee, de Bonden van Oudheidkundigen e.d., die in de zoo positieve en historisch-nieuwsgierige 19e eeuw overal en ook in Rusland opdoken. Deze Genootschappen verzamelden, evenals verscheidene particulieren, oude ikonen als getuigenissen van het lang voorbije Rusland, er kwamen collectionneurs, men maakte een wetenschap van de bestudeering der heiligen-portretten.